

KUTSALI İFADE ETMEK

Din Fenomenolojisine Giriş

(Teori, Metot ve Uygulama)

James L. COX

eski
reni
YAYINLARI

Eskiyeni Yayınları: 48

KUTSALI İFADE ETMEK
Din Fenomenolojisine Giriş
(Teori, Metot ve Uygulama)

James L. COX

Çeviren
Fuat Aydın

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
AYDAN BASIM ve YAYIM LTD. ŞTİ.
Örnek Sanayi Sitesi Alinteri Bulvarı
364. Sokak No: 4 Ostim/ANKARA
Tel: 0312.354 46 27-28

1. Baskı: 2004 (İz Yayıncılık)
2. Baskı: Ekim 2018

ISBN: 978-605-5978-56-3

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89
Web: www.eskiyeni.org • e-mail: fcr@fcr.com.tr

KUTSALI İFADE ETMEK

Din Fenomenolojisine Giriş

(Teori, Metot ve Uygulama)

James L. COX

Çeviren
Fuat Aydın

ANKARA 2018

James L. COX

İskoçya, Edinburg Üniversitesi Din İncelemeleri emekli Profesörü ve Avustralya Western Sydney Üniversitesi, Din ve Toplum Araştırması grubunda geçici Profesördür. 1999'da Edinburg Üniversitesi, Din İncelemeleri bölümüne Okutman olarak atandı. 2006'da kendisiyle kaim bir kürsüye (Personal Chair) atanmakla ödüllendirildi. 1993'ten 1998'e kadar, kuzey ve batı Afrika'daki sekiz Afrika Üniversitesini içeren Edinburg Üniversitesi Afrika Araştırmaları Projesini yürüttü. Alaska Pasifik Üniversitesinde, Zimbabwa Üniversitesinde, Oxford Westminster College'de ve Edinburg Üniversitesinde akademik görevlerde bulundu.

En son monografi çalışmaları arasında şunlar zikredilebilir:

From Primitive to Indigenous (2007),

The Academic Study of Indigenous Religions (2007);

The Inventions of God in Indigenous Societies (2014)

Restoring the Chain of Memory: T.G. H Strehlow and the Repartition of Australian Indigenous Knowledge (2018)

Prof. Dr. Fuat AYDIN

1965'te Gümüşhane Şiran'da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini İstanbul'da tamamladı. 1987 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Dört yıl Ankara'da ve iki yıl İstanbul'da öğretmenlik yaptı. 1993 yılında Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne Dinler Tarihi araştırma görevlisi olarak girdi. 1994'te Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde, *Ali b. Rabben et-Taberi ve er-Redd ale'n-Nasârâ* adlı tezle yüksek lisansını ve 2000 yılında aynı enstitüde *Pavlus ve Din Anlayışının Yansımaları* adlı çalışmasıyla doktorasını tamamladı. 2006 yılında doçent, 2011 yılında profesör oldu. Halen aynı üniversitede öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Aşağıda zikredilen Eskiyeini Yayınları tarafından yayımlanmış telif/tercüme eserlerinin yanı sıra, çok sayıda kitap ve makalesi vardır.

Pavlus Hristiyanlığına Giriş, Ankara 2011.

Batı İslam Algısının Arkeolojisi, Ankara 2011.

Biruni ve Şehristani'nin İzinde Dinler Tarihi Yazıları, Ankara 2012.

George Dumezil'den Dinler Tarihi Dersleri, Ankara 2012.

Hint Dini Düşüncesinde İnsanın Özgürlük Arayışı, Ankara 2013.

Emile Durkheim, Dini Hayatın İlk Biçimleri, Ankara 2018.

Talal Asad, İntihar Eylemleri, Ankara 2012.

Dinler Tarihi İncelemelerinde Çağdaş Yaklaşımlar (1945'den Günümüze), (edt.) Ankara 2013.

Bruce G. Trigger, Arkeolojik Düşünce Tarihi, Ankara 2014.

Kur'an'daki Hanıfler ve Nasârâ Üzerine Araştırmalar, Ankara 2016.

William Brede Kristensen, Dinin Anlamı-Dinî Eylemlerin Fenomenolojik Okunuşu, Ankara 2017.

Klasik Çin Düşüncesine Giriş, Ankara 2018.

İÇİNDEKİLER

YAZARIN TÜRKÇE ÇEVİRİYE ÖN SÖZÜ -----	11
ÖN SÖZ -----	15
TEŞEKKÜR -----	17

BİRİNCİ BÖLÜM DİN VE FENOMENOLOJİ

Birinci Kısım

Din ve Fenomenoloji -----	21
Din Nedir? -----	22
Dinin Teolojik Tanımları -----	22
Dinin Ahlaki Tanımları -----	23
Felsefi Tanımlar -----	24
Psikolojik Tanımlar -----	25
Sosyolojik Tanımlar -----	26
Dini Tanımlamadaki Problemler -----	28
Tanımların Belirsiz Oluşu -----	28
Tanımların Sınırlı Oluşu -----	28
Kompartmanlara Ayırma -----	29
Ön Yargı -----	29
Tabiatüstüne İnanç -----	29
Değerlendirmeci Tanımlar -----	30
Sulandırılmış Tanımlar -----	30
Genişletilmiş Tanımlar -----	30
Doğru Din -----	31
Alternatif Bir Din Tanımı -----	31
Halk -----	32
Kesin Olarak Teyit Etme -----	33
Sınırsız Değer -----	33
Hall, Pilgrim ve Cavanagh'ın Tanımını Değerlendirme -----	33
Bir Çalışma Tanımına Doğru -----	35
Fenomenoloji Nedir? -----	38
Husserl'in Fenomenolojisi -----	38
Metodun Uygulanması -----	41
Nesneleri İsimlendirme -----	41
İlişkileri Fark Etme -----	41
Süreci Tasvir Etme -----	41
Metodun Özeti -----	42
Eidetik Sezgi -----	43
Sezgiyi Test Etme -----	43
Metodun Sınırları -----	43
Sonuç -----	44

Kaynaklar-----	45
Sorular ve Faaliyetler -----	46
<i>Tartışma Soruları</i> -----	46
<i>Projeler ve Faaliyetler</i> -----	47

İkinci Kısım

Din Fenomenolojisi -----	49
Bu Metodun Din Çalışmalarına Uygulanması -----	49
<i>Birinci Adım: Epoche'un Uygulanması</i> -----	49
<i>İkinci Adım: Empatik Katkıyı Yerine Getirme</i> -----	52
<i>Üçüncü Adım: Epoche'ı Sürdürme</i> -----	55
<i>Dördüncü Adım: Fenomenleri Tasvir Etme</i> -----	57
<i>Beşinci Adım: Fenomenleri İsimlendirme</i> -----	58
<i>Altıncı Adım: İlişkilerin ve Süreçlerin Tasviri</i> -----	61
<i>Yedinci Adım: Paradigmatik Model İnşa Etme</i> -----	62
<i>Sekizinci Adım: Eidetik Sezgiyi İcra Etme: Dinin Manasını Anlama</i> -	63
<i>Dokuzuncu Adım: Sezgiyi Test Etme</i> -----	67
Metodun Özeti-----	68
Fenomenoloji ile Dinler Tarihi Arasındaki Fark -----	69
Kaynaklar-----	71
Sorular ve Faaliyetler -----	72
<i>Tartışma Soruları</i> -----	72
<i>Projeler ve Faaliyetler</i> -----	73

Üçüncü Kısım

Din Fenomenolojisi Niçin Gelişti? -----	75
Bilimsel İndirgemecilik -----	75
Dinin Kökeni ile İlgili Evrimci Teoriler -----	78
Yansıtmacı Teoriler-----	83
Teolojik İndirgemecilik-----	88
Fenomenolojinin, Diğer Din Çalışma Şekilleriyle İlişkisi -----	90
Özet ve Açıklama Noktaları-----	92
Kaynaklar-----	94
Sorular ve Faaliyetler -----	96
<i>Tartışma Soruları</i> -----	96
<i>Projeler ve Faaliyetler</i> -----	97

Dördüncü Kısım

Fenomenolojik Metot: Örnek Bir Çalışma -----	99
Kurova Guva Töreni -----	99
<i>Arkaplan</i> -----	99
<i>Hazırlıklar</i> -----	102
<i>Ayin</i> -----	103

Törenlerin Sona Ermesi-----	105
Törenin Fenomenolojik Tahlili-----	106
5. Adım Fenomenleri İsimlendirme-----	109
<i>Fenomenleri İsimlendirmenin Önemi</i> -----	113
Örnek Çalışma'nın Daha İleri Fenomenolojik Safhalarda Kullanımı	115
Özet-----	117
Kaynaklar-----	118
Sorular ve Faaliyetler-----	118
<i>Tartışma Soruları</i> -----	118
<i>Projeler ve Faaliyetler</i> -----	119

İKİNCİ BÖLÜM FENOMENLER

Beşinci Kısım

Mitler ve Ayinler -----	123
Eliade: Zaman ve Mekânın Türdeş Olmayışı-----	123
Mitler ve Ayinler Hakkındaki Diğer Görüşler:	
Ninian Smart ve Joseph Campbel-----	126
Mitler Tarihsel midir?-----	128
Mitlerin ve Ayinlerin Anlamlarına Doğru-----	131
Anlamı Test Etme: Bir Eskimo Örnek Çalışması-----	132
<i>Kuzgun Miti</i> -----	132
Sonuç-----	135
Kaynaklar-----	136
Sorular ve Faaliyetler-----	137
<i>Tartışma Soruları</i> -----	137
<i>Projeler ve Faaliyetler</i> -----	137

Altıncı Kısım

Kutsal Uzmanlar ve Sanat -----	139
Kutsal Uzmanlar. Tipler-----	140
<i>Şamanistik/Rahipsel Tip</i> -----	140
<i>Peygamberi Tip</i> -----	142
<i>Kutsal Şahıs</i> -----	144
Kutsal Uzmanlar: Bir Özet-----	146
Sanat-----	147
<i>Tasviri Sanat</i> -----	148
<i>Temsili Sanat</i> -----	149
<i>Tasviri ve Temsili Sanat</i> -----	150
Kutsal Uzmanı ve Sanat-----	151
<i>Şaman-Rahip ve Sanat</i> -----	151
<i>Peygamberler ve Sanat</i> -----	152
<i>Kutsal Şahıs ve Sanat</i> -----	153

Özet -----	154
Kaynaklar -----	155
Sorular ve Faaliyetler -----	156
<i>Tartışma Soruları</i> -----	156
<i>Projeler ve Faaliyetler</i> -----	156

Yedinci Kısım

Kutsal Metin ve Ahlak -----	157
Kutsal Metnin Doğası -----	157
Kutsal Olaylar ve Şifahi Gelenekler -----	159
Şifahi Gelenekten Yazılı Kaynaklara -----	160
Ahlak -----	162
Ahlak ve Etik Arasındaki Ayırım -----	165
Özet -----	166
Kaynaklar -----	167
<i>Tartışma Soruları</i> -----	167
<i>Projeler ve Faaliyetler</i> -----	168

Sekizinci Kısım

İnanç Hususi Örneği -----	169
İnançlar Nelerdir? -----	169
İnançların Diğer Fenomenler ve Kutsalla İlişkisi -----	170
İnanç Tipleri -----	171
Vedantik Hinduizm İçindeki İnanç Tipleri -----	173
İnançları Fenomenlerden Çıkarma -----	181
İnançlar Niçin Dini Fenomenler İçinde Hususi Bir Örnek Teşkil Ederler -----	182
İnançları Karşılaştırma İhtiyacı -----	183
Kaynaklar -----	185
Sorular ve Faaliyetler -----	185
<i>Tartışma Soruları</i> -----	185
<i>Projeler ve Faaliyetler</i> -----	186

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM DİNİN ANLAMINA DOĞRU

Dokuzuncu Kısım

Kutsal ve Sınırsız Değer -----	189
İmanın Odak Noktası Olarak Sınırsız Değer -----	189
<i>İfadeler</i> -----	189
<i>İman</i> -----	190
<i>Odak</i> -----	190
İman ve İnançlar Arasını Ayırma -----	190
Fenomenolojik Metota Yönelik İmalar -----	192

Kutsalın Doğası -----	193
Kutsal ya da Kutsalın Tezahürleri -----	193
Numinolojik İnançların Yeniden Düşünülmesi -----	196
Dini Bilincin Bir Yapısı Olarak Kutsal -----	198
Kutsal Kendisini Tezahür Ettirmek İçin Var Olmak Zorunda mıdır?----	201
Özet -----	201
Kaynaklar -----	202
Sorular ve Faaliyetler-----	202
<i>Tartışma Soruları</i> -----	202
<i>Projeler ve Faaliyetler</i> -----	203

Onuncu Kısım

Eidetik Sezgi: Dinin Anlamını Kavrama -----	205
J. E. Barnhart: Faniliğe Yönelik Temel Bir İlgi olarak Din -----	205
Martin Prozesky: Nihai Mutluluk Araştırması Olarak Din-----	207
Barnhart ve Prozesky'nin Teorilerinin Olumlu Sonuçları-----	208
Barnhart ve Prozesky'nin Fenomenolojik Metotları Kullanımlarını Test Etme -----	211
Barnhart ve Prozesky Gerçekten <i>Epoche</i> İcra Ettiler mi? -----	211
Barnhart ve Prozesky Soteriyolojik İnançları Numinolojik İnançlara Tercih Ettiler mi? -----	212
Gözden Geçirilmiş Bir Eidetik Sezgi -----	216
<i>Epocheu</i> İcra Etmenin Bir Sonucu Olarak Güvenin Sezilmesi -----	216
Güven ve İnanç Türleri -----	218
Dini Çalışmalara Yönelik Yansımalar -----	219
Özet -----	221
Son Sözler -----	223
Kaynaklar -----	223
Sorular ve Faaliyetler-----	224
<i>Sorular ve Tartışma</i> -----	224
<i>Projeler ve Faaliyetler</i> -----	224
Kitabiyat -----	225
Dizin -----	233

YAZARIN TÜRKÇE ÇEVİRİYE ÖN SÖZÜ

Sakarya Üniversitesi, Dinler Tarihi Profesörü Fuat Aydın'a, *Expressing the Sacred: An Introduction to the Phenomenology of Religion/Kutsal İfade Etmek* adlı kitabımı, orijinal İngilizce sürümünden Türkçeye çevirisi ve yayını aşamalarını tamamlamasından dolayı minnettarım. Keza, Balıkesir Üniversitesi Din Psikolojisi Doçenti Mustafa Koç'a da kitabın Türkçeye tercüme edildiği ve Türk Üniversitelerinde kullanıldığını haber verdiği için teşekkür etmek istiyorum.

Kutsal İfade Etmek ilk olarak 1992'de Harare'deki Zimbabve Üniversitesi tarafından yayınlandı. Zimbabve Üniversitesi Yayınlarından Bay Munani Mtetwa'ya kitabın Avrupa'da, Amerika'da ve şimdi de Türk okuyucu için ulaştırılabilir hale getirilmesine yönelik muvafakatı için minnettarım. Metinde yer alan tablolar ve şemalar, Zimbabve Üniversitesi Yayınları Ofisinde çalışan Roger Stringer ve Caroline MacNaughtan tarafından hazırlandılar. Onlara bu tercümede de teşekkür etmeyi sürdürmek istiyorum.

Bu kitabın hazırlanmasına yönelik ilk istek, 1989'da Zimbabve Üniversitesi'nde Din Fenomenolojisi Konferansı olarak görevime başlamak üzere Harare'ye gidişimin arkasından bana iletildi. Dini İncelemeler, Klasikler ve Felsefe Bölümündeki meslektaşlarım, birinci ve ikinci yıl öğrencileri için din fenomenolojisinin temel ilkelerini açık ve anlaşılabilir bir tarzda açıklayan bir giriş kitabı yazma hususunda beni teşvik ettiler. Bunun üzerine düşüncelerimi Zimbabve Üniversitesi'ndeki konferanslarımda ve danışmanlıklarımda test ettim. Onların sonuçlarını da bu kitabın yazımında kullandım. Şimdiye kadar öğrencileri dinlemeye ve onlarla kitaptaki her bir bölümde açıklamış olduğum konuların yol açtığı meseleleri konuşmayı sürdürdüm. Özellikle, yıllardır dinin doğasına yönelik kendi anlayışlarını ve onun incelenmesine dair yaklaşımlarını geliştirmek için, *Kutsal İfade Etmek* kul-

lanan Zimbabwe ve Edinburg Üniversitesi'nin öğrencilerine teşekkür etmek istiyorum. Bu kitabın, derslerde ve küçük tartışma gruplarında faydalı bir kaynak olarak hizmet görmesinden ve özellikle Afrika'nın birçok yerinde öğrenciler tarafından memnuniyetle karşılanmasından dolayı memnum. Bu tercümenin, Türkiye'deki din araştırmacıları ve öğretmenleri için de benzer bir rolü oynayacağını ümit ediyorum.

Bu kitap, farklı dini cemaatleri, "Din Fenomenolojisi" olarak isimlendirilen bir metot sayesinde nesnel, adil ve tarafsız bir tarzda incelemenin bir yolunu betimlemektedir. Bu özelliği sebebiyle onunla, dine yönelik giriş derslerinde/seminerlerde kullanılacak metinler hususundaki mevcut boşluğu doldurmak hedeflendi. Bazı kitaplar farklı disiplinler yaklaşımlar: Sosyoloji, psikoloji, ekonomi, felsefe, antropoloji ve teoloji açısından din hakkında konuşma üzerinde yoğunlaşır, ancak bunların büyük bir kısmı din fenomenolojisine yeterli ilgiyi göstermezler. Benim bu kitaptaki iddiam, Din Fenomenolojisinin yaklaşık bir yüzyıldır Dini İncelemelerdeki oldukça önemli bir metodu tanımladığı ve hala da dini araştırmacılar arasında ana düşünüş akımı içinde esasen önemli bir yaklaşımı temsil ettiği şeklindedir. Geçen otuz yılda Din Fenomenolojisi, inananların bakış açısını, onların dinlerinin herhangi bir yorumuna dahil etmenin önemini vurgulayan fenomenologların bilimsel olarak tarafsız bir metodolojiyi devam ettirmede başarısız olduklarını düşünen bilim adamlarının saldırısına maruz kaldı. Ancak ben aksine bu kitapta, inananlar olmaksızın hiçbir zaman dinin olamayacağını ve bu yüzden de onları kendi görüşlerinin bilimsel yorumundan dışlamanın *bilimsel olmadığını* ileri sürdüm. Bakış açım, çağdaş muhaliflerine rağmen, Din Fenomenolojisinin akademik din incelemesinde esaslı bir yeri elinde bulundurduğunu ve bu yüzden de Din İncelemelerine dair üniversite programlarında metodoloji öğretiminde onun temel bir rol işgal etmesine ihtiyaç duyulduğu, şeklindedir.

Başlangıcından itibaren bu kitap, öğrenciler ve öğretmenler için yazıldı. Bu maksada yardım etmesi için her bir bölümün sonuna, “Tartışma Soruları” ve “Projeler ve Faaliyetler” diye isimlendirdiğim kısımlar ilave ettim. Bunlarla, bu kitabı küçük gruplarda ya da derslerde öğretmenlerin, her bir bölümde öne çıkardığım anahtar meselelerin bazıları üzerine odaklanmalarını sağlayarak öğrencilere yardım etmeleri hedeflenmektedir. Keza bu sorular, bunları makale soruları ortaya atmada bir rehber olarak kullanabilecek olan danışmanlara ve konferansçılara da faydalı olabilir. Projeler ve faaliyetlerle ise, bölümlerin muhtevası üzerinde düşünmeye teşvik etme ve aynı zamanda araştırma projeleri inşa etmeye yönelik düşünceler sunma hedeflendi. Her bir bölümün son kısmında zikredilen kaynaklarla, öğrenciyi fenomenolojiyle ve onun din incelemesine uygulanmasıyla neyin kastedildiğini tanımlama hususunda yardım eden temel kaynakların bir kısmına yönlendirme hedeflendi. Bu kitap eğer, genelde dinin ve özelde ise yerleşmiş dini cemaatlerin anlaşılmasını yardım etme hususunda bir kaynak olarak hizmet görürse, maksadını gerçekleştirmiş olacaktır. Böyle olduğunda, mütercimi tarafından gösterilen muazzam çabayı doğrulayacak ve onun Türkçe sürümünün yayınlanması için bu kadar özveriyle çalışanların ortaya koydukları kitabın muhtevasına yönelik güven teyit edilmiş olacaktır.

James L. Cox
Din İncelemeleri Emekli Profesörü
Edinburg Üniversitesi
Edinburg, İskoçya
Temmuz 2018

ÖN SÖZ

Din, beşere ilişkin bir fenomendir. Bu yüzden de dini olan hiçbir şey, nihai anlamda beşeri tecrübeye yabancı olamaz, üstelik din, beşeri eylem ve anlam bütünü oluşturarak unsurlardan birini teşkil eder. Bu unsurun tetkiki, kendine has bir disiplini meydana getirir ve bu yüzden de söz konusu unsurun incelenmesinin beşeri bilimler içinde yer alan diğer akademik araştırmalara bırakılmaması gerekir.

Dinin kendisi bir araştırma konusu olduğundan, incelenmesi için bir metodoloji gereklidir. Bu yüzyıl boyunca din bilginleri karşılaştırmalı din, din ya da dinler tarihi ve din fenomenolojisi gibi metotlar geliştirdiler. Bu metotlar, Almanca *Allgemein Religionswissenschaft*'ın (bkz. şekil 3.1) karşılığı olan din bilimleri olarak nitelendirilir.

Elinizdeki kitap din fenomenolojisini, *Allgemein Religionswissenschaft* dâhil edecek bir şekilde açıklamaya çalışacaktır. Bu da din fenomenolojisinin, karşılaştırmalı din ve dinler tarihi diye isimlendirilen bilim dallarını içerecek şekilde yorumlanacağı anlamına gelir. Aşağıdaki sayfalarda tasvir edileceği üzere din fenomenolojisinde, dinin kendisini anlamaya götürecek tasvirleri ve açıklamaları hedefleyen hususi bir metodoloji uygulanır.

Elinizdeki bu çalışmanın dini metodolojinin tetkikine bir giriş olması hedeflenmiştir. Birinci bölüm, metodun genel çerçevesini çizecektir; ikinci bölüm ise, fenomenlerin kendisine odaklanacaktır. Birinci yıl öğrencisi, ikinci bölümün sonuna kadar okumakla yetinmek isteyebilir. Çünkü üçüncü bölüm, daha ileri bir seviyedir ve dini tetkikler ve özellikle de din tetkikine yönelik metodolojik yaklaşımlar hususunda uzman olmak isteyen kimseleri ilgilendiren şeyleri içermektedir. Bu yüzden, dinin anlamını elde etmeyi hedefleyen üçüncü bölüm, birinci ve ikinci bölümü bir giriş dersi olarak hazmeden öğrenciler tarafından oldukça yararlı bir şekilde kullanılabilir.

Ayrıca bu kitapla, dine giriş derslerinde kullanılan metinlerde bulunan bir boşluğun doldurulması da hedeflenmiştir.

Konuyla alakalı bazı kitaplar, mitler ve ritüeller gibi fenomenleri ele alarak bizatihi dinin tartışılması üzerinde yoğunlaşmış çabucak metodolojiye yönelirler ve bunun sonucu olarak da fenomenolojik yaklaşıma asgari düzeyde bir ilgi gösterirler. Diğer kitaplar ise dünya dinlerini tasvir ederler ancak yine, bu tür tasvirlerle ulaşmada kullanılan metotlara çok az yer verirler.

Son bir noktaya işaret etmek gerekmektedir. Birçok yazar, din fenomenolojisini aynı adı taşıyan felsefi hareketten ayırmaya çalıştı. Ancak ben inanıyorum ki, bir bilme metodu olarak felsefi fenomenoloji, dini fenomenleri anlamaya yönelik metotla doğrudan ilişkilendirilebilir. Bu kabul, elinizdeki kitabın bakış açısını yansıtır. Bu bakış açısına göre din fenomenolojisi, farklı dini eylemlerin tasvirleri ve tasniflerinden daha fazlasını içerdiği gibi aynı zamanda, kendisinden hem hususi dinlerin hem de genel olarak dinin geniş bir anlamına ulaşabileceği tarihsel ve kültürel bağlamlar üzerine temellendirilen yorumları da içerir.

TEŞEKKÜR

Her şeyden önce, etütlerde ve dar kapsamlı çalışma gruplarında bu kitapta bulunan konuları benimle tartışan Zimbabve Üniversitesi'nin Dini Araştırmalar, Klasikler ve Felsefe Bölümü'ndeki (Department of Religious Studies, Classics and Philosophy) öğrencilere teşekkür etmek istiyorum. Çalışmayla ilgili birçok önemli sorular sordular ve meseleler ortaya atıldılar ve (yardım edici bir şekilde) bu kitabın kabullerinin birçoğuna meydan okudular. Bu karşılıklı etkileşim, kitabın hem biçimi hem de içeriği hususunda birçok revizyona sebep oldu. Hususi bir ithaf, BH Honours tezi, Dördüncü Bölümde, metot hususundaki örnek bir çalışmayı oluşturan müteveffa Saygıdeğer Collen Zhurwawo'ya sunulur.

Yine, aynı bölümün başkanı Dr. E. C. Mandivenga, Zimbabve Üniversitesi Sosyoloji Bölüm'ünden Profesör M. F. C. Bourdillon'a ve metni yeniden gözden geçirdiği, ileri sürdüğü faydalı yorumlarından dolayı Harare'deki Birleşik Teolojik Kolej'den Dr. G. Muzorewa'ya teşekkür etmek istiyorum. Afrika'daki Hristiyanlık hususunda uzman olan Profesör F. Verstraelen'le yapılan anlamlı tartışmalar, din fenomenolojisinin niçin geliştiği hususunda bazı noktaları açıklamada bana yardım etti. Aynı zamanda, Edinburg'da bulunan Center for the Study of Christianity direktörü Profesör Andrew Walls ve kendisinden Aberdeen Üniversitesi'ndeki doktora tezimi yaparken düşündüğümünden daha fazla şey öğrendiğim Profesör Harald Turner'e çok fazla şey borçluyum.

Keza, Zimbabve Üniversitesi Yayınlar Komitesi'ne bu metni yayımlamayı kabul ettiği için ve el yazmasının yayımlanması ve metin içinde yer alan şekillerin daha iyi hale getirilmesi hususundaki yardımlarından dolayı Yayın Bürosundan Roger Stringer ve Corolien MacNaughtan'a minnettarlığımı ifade etmek istiyorum.

Son olarak, eşim Deirdre'ye hem bu metnin yazılması sırasındaki desteği hem de bir bilim adamı olarak eğitim ve sosyal bilimlerdeki kendi gözlemlerinden dolayı minnettarlığımı ifade etmek istiyorum.

James L. Cox
Harare